

Bartłomiej Ługowski

Administracja gmin wiejskich w dystrykcie lubelskim Generalnego Gubernatorstwa w latach 1939 - 1944

Streszczenie

Przedmiotem pracy jest charakterystyka administracji gmin wiejskich w dystrykcie lubelskim Generalnego Gubernatorstwa w latach 1939 - 1944. Zasadniczym celem pracy uczyniono przedstawienie pozycji gminy wiejskiej jako najniższego ogniwa w strukturze administracji terytorialnej dystryktu lubelskiego Generalnego Gubernatorstwa. Ważne miejsce w przedmiotowej pracy zajmuje także scharakteryzowanie zmian kształtu ustrojowego gminy wiejskiej wprowadzanych przez akty prawne wydawane przez władze okupacyjne.

Niniejsza rozprawa składa się z wykazu skrótów, wstępu, wprowadzenia, pięciu rozdziałów, zakończenia, pięciu aneksów oraz wykazu źródeł i literatury. We wprowadzeniu scharakteryzowano województwo lubelskie w przededniu II wojny światowej. Ponadto opisano okres zarządu wojskowego na obszarach zajmowanych przez Wehrmacht.

Poszczególne rozdziały zostały wyodrębnione na podstawie kryterium merytorycznego. Rozdział pierwszy ma charakter ogólny i wprowadzający. Jego przedmiotem jest opis struktury okupacyjnej administracji w Generalnym Gubernatorstwie. Scharakteryzowano w nim zasady na jakich opierała się administracja publiczna III Rzeszy i GG. Następnie scharakteryzowano budowę administracji centralnej i terytorialnej. Opisano strukturę Urzędu Generalnego Gubernatora (Rządu Generalnego Gubernatorstwa), urzędu gubernatora dystryktu oraz starostwa. Zawarto także ogólne informacje na temat administracji gminnej.

Przedmiotem rozdziału II jest zarys systemu prawa obowiązującego w Generalnym Gubernatorstwie. Na początku przedstawiono zagadnienie dalszego obowiązywania prawa polskiego na obszarze GG. Następnie skupiono się na działalności prawodawczej organów okupacyjnych. Zaprezentowano także problem obowiązywania prawa III Rzeszy na obszarze GG. Przedstawiono okupacyjną hierarchię źródeł prawa. Opisano kompetencje prawodawcze organów centralnych oraz lokalnych. Omówiono także najważniejsze funkcje prawa

wprowadzanego w Generalnym Gubernatorstwie przez władze okupacyjne. Ponadto, szczególnie scharakteryzowane zostały publikatory urzędowe ukazujące się w GG.

Rozdział III skupia się na problematyce organizacji i funkcjonowania urzędów gmin wiejskich dystryktu lubelskiego. Opisano status wójtów, sołtysów oraz urzędników zatrudnionych w urzędzie gminnym, także kwestię ich wynagrodzeń. Następnie przedstawiono strukturę wewnętrzną urzędów gminnych. Wskazano akty prawa powszechnie obowiązującego oraz przepisy kancelaryjne regulujące funkcjonowanie tych urzędów. W niniejszym rozdziale przedstawiono także zmiany w modelu administracji gminnej spowodowane akcją wysiedleńczą na Zamojszczyźnie.

Rozdziały IV i V stanowią zasadniczą część pracy. Rozdział IV obejmuje kwestie administracji spraw gospodarczych oraz finansowych gmin wiejskich w dystrykcie lubelskim. Jest on podzielony na cztery zasadnicze punkty: 1. Budowa i utrzymanie dróg, inne obowiązki szarwarkowe, środki przewozowe oraz sprawy budowlane i odbudowy; 2. Przemysł i handel; 3. Sprawy podatkowe i budżety gminne; 4. Sprawy rolnictwa.

Rozdział V opisuje kompetencje administracji gminnej dystryktu lubelskiego w zakresie spraw ludnościowych i bezpieczeństwa publicznego: 1. Apropozycja i opieka społeczna; 2. Bezpieczeństwo i porządek publiczny; 3. Ewidencja ludności, zadania względem ludności żydowskiej narzucone przez niemieckie władze okupacyjne i sprawy wyznaniowe; 4. Oświata i kultura; 5. Werbunek na przymusowe roboty w III Rzeszy i do Baudienstu; 6. Zdrowie publiczne i sprawy sanitarne.

Zakończenie ma charakter podsumowujący. Wskazano w nim najważniejsze wnioski wynikające z rozprawy. Ponadto, zwrócono uwagę na postawy urzędników gminnych charakterystyczne dla okresu okupacji w dystrykcie lubelskim. Na potrzeby pracy sporządzono także pięć aneksów. Ich układ odpowiada kolejności w jakiej dana problematyka była poruszana na łamach niniejszej rozprawy.

5.07.2022 r. Bartłomiej
Luganski